

Людмила Володимирівна Єлісеєва,

канд. екон. наук, доцент, с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (м. Київ, Україна)

КРИЗА ЯК КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

У статті досліджується взаємозв'язок економічної кризи, суспільної довіри та процесів формування національного інноваційного підприємництва. Досліджено, що розвиток цифрової економіки, Інтернет-технологій спричинили появу шерінгових компаній як інноваційних підприємств нового типу. Встановлено, що підприємницькі структури економіки спільного споживання в Україні мають суттєві відмінності від зарубіжних аналогів.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, соціальні інновації, криза довіри, краудфандинг, шерінгова економіка, економічний розвиток.

DOI: 10.21272/mmi.2018.1-27

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розвиток будь-якої системи в природі чи суспільстві – це безперервна синусоїда спадів та підйомів. Порушення стабільності в цьому процесі називається кризою. Етимологічно з давньогрецької «криза» перекладається як «рішення, поворотний пункт». У сучасних умовах ми сприймаємо кризу як суто негативне явище, проте насправді вона означає погіршення параметрів, характеристик системи, за яких остання має внутрішньо змінитися. При цьому криза виконує дуже важливі функції: руйнівну, адаптаційну, творчу тощо. Як правило, кризи розпочинаються тоді, коли потенціал росту основних елементів системи уже вичерпаний і в боротьбу вступають елементи нової системи, що в майбутньому визначатимуть актуальні суспільні тренди. У зв'язку з цим дослідження розвитку інноваційного підприємництва як відповіді на виклики кризи 2014-2016 рр. в Україні є особливо актуальним на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі проблеми розвитку інноваційного підприємництва досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці, серед яких найбільш вагомими, на наш погляд, є праці Ю. Бажала [1], К. Бояриної, Т. Вагнера [2], П. Діамандіса [3], В. Зянька, С. Котлера, І. Павленко, Е. Роджерса, Т. Тарасенко, Н. Супрун [10], Л. Федулової та ін.

Невирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Проте незважаючи на значну кількість публікацій, об'єктом дослідження яких є інновації та інноваційний бізнес, недостатньо висвітленими залишаються проблеми та перспективи розвитку інноваційного підприємництва в Україні в останні роки, роль кризи у активізації вітчизняних стартапів й малого підприємництва, економіки спільного споживання (шерінгу), краудфандингу тощо.

Мета статті. Ми ставили за мету проаналізувати динаміку та особливості розвитку вітчизняного інноваційного підприємництва в умовах кризи 2014-2016 рр.

Основний матеріал. Відповідно до глобального дослідження «Edelman trust barometer 2016» сучасним трендом суспільного розвитку є криза лідерства, влади й довіри. Інститути державної влади, засоби масової інформації стрімко втрачають авторитет. Найнадійнішим джерелом інформації стали друзі та родина. 78 % респондентів довіряють інформації, опублікованої у соціальних мережах; 80 % (у 2015 р. було 74 %) вважає, що бізнес повинен перейняти естафету від держави щодо вирішення гострих соціально-економічних проблем та консолідувати суспільство. Такі тенденції характерні для більшості країн світу. У 2016 р. найвищі темпи зростання довіри до бізнесу спостерігалися в Італії, Китаї, Мексиці, Франції, Іспанії, Туреччині,

Аргентині. Стабільно високими залишилися показники довіри до підприємництва в США, Сінгапурі, Австралії, Канаді, Великій Британії, Швеції. Позитивну динаміку цей показник продемонстрував у колишніх країнах СРСР, серед яких Польща, Російська Федерація, Чехія тощо [5].

Такі глобальні суспільні настрої кореспондуються із суспільними трендами в Україні. У 2008 р. Центр Разумкова здійснив опитування на тему: «Якою мірою Ви готові зайнятися підприємницькою діяльністю?» [6], результати якого представлені на рис. 1.

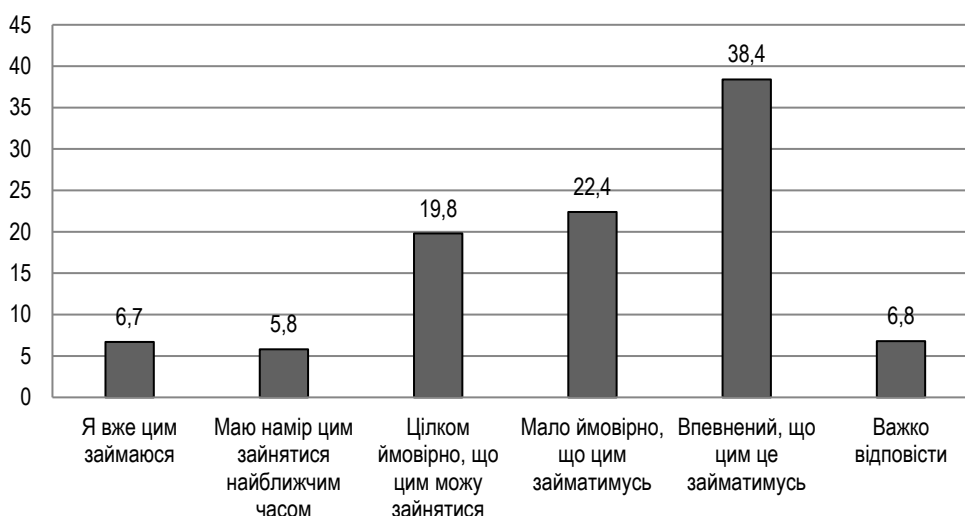

Рисунок 1 – Результати опитувань Центру Разумкова щодо готовності українців здійснювати підприємницьку діяльність

Якщо в 2008 р. значна частина населення заявляла про те, що не готова до ведення власної підприємницької діяльності, то в 2014-2016 рр. ми спостерігали підвищення рівня громадської активності, волонтерства та активізацію розвитку малого бізнесу (див. табл. 1).

На підставі аналізу статистичних даних Державної служби статистики України, наведених у табл. 1, можемо стверджувати, що частка малих підприємств у структурі підприємництва залишалася стабільно високою: у 2010 р. – 98,99 %, 2011 р. – 98,72 %, 2012 р. – 98,67 %, 2013 р. – 98,85 %, 2014 р. – 99,11 %, 2015 р. – 99,19 %. Проте дещо зменшилася у 2016 р. – до 95,02 % [8] через внесення змін до оподаткування малого бізнесу.

Згідно з даними Державної служби статистики України все більше людей усвідомлює необхідність брати на себе відповідальність за свій добробут. Майже 70 % домогосподарств України переконані в потребі самостійно (лише 2 %) або спільно з державними інститутами вирішувати проблеми неякісного життєвого простору й низьких доходів населення [9].

З одного боку, це свідчить про посилення переконань щодо неефективності державних інститутів у забезпеченні добробуту населення, а з іншого, про позитивний тренд у суспільних настроях – поступову відмову від традицій патерналізму.

Розвиток кризових явищ – стресова ситуація, новий виклик суспільству, унаслідок якого відбувається його консолідація та з'являються нові креативні підходи до вирішення проблем самоорганізації, кооперації, у тому числі через організацію інноваційних форм підприємницької діяльності [2; 4]. Наслідком цього стала активізація в Україні краудфандингу, коворкінгу,

шерингової економіки, де діляться продуктами, грошима, компетентностями тощо. Найвідоміші шерингові, краудфандингові проекти стартували у світі після кризи 2008 р., а в Україні – переважно з 2014 р.

Таблиця 1 – Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами (складено автором на основі [7])

Рік	Усього К-ть суб'єктів господарювання	У тому числі						
		підприємства				фізичні особи-підприємці		
		великі	середні	малі	з них мікро-підприємства	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва	з них суб'єкти мікропідприємництва
2010	2183920	586	20983	357241	300445	355	1804763	1793243
2011	1701620	659	20753	354283	295815	306	1325619	1313004
2012	1600127	698	20189	344048	286461	361	1234831	1224315
2013	1722070	659	18859	373809	318477	351	1328392	1318703
2014	1902161	497	15906	324598	278922	712	1590448	1580965
2015	1974318	423	15203	327814	284241	307	1630571	1626589

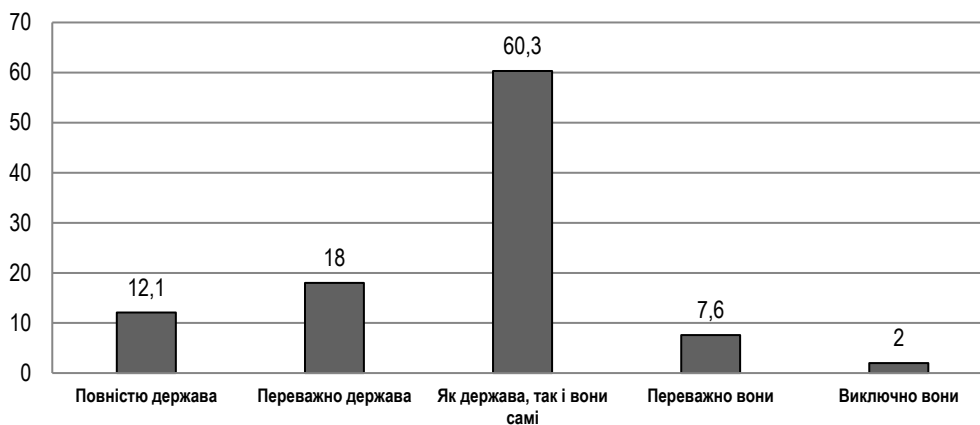

Рисунок 2 – Частка домогосподарств, які вважають, що за їх добробут має нести відповідальність, %

На думку дослідника шерингової економіки Р. Ботсман, є чотири рушійні сили для розвитку економіки спільного споживання: світова криза (більшість країн так і не відновилися після кризи 2008-2009 рр., тому актуальними питаннями залишаються проблеми економії), екологічні проблеми, відродження віри (люди почали більше довіряти один одному), розвиток пірингових

соціальних мереж [10]. Ще шість років тому економіку спільного споживання вважали супутником кризи. Сьогодні лише в США оборот економіки спільного споживання оцінюють близько 3 млрд. дол. і прогнозують її зростання щонайменше на 25 % щорічно [11]. У 2015-2016 рр. шерингові платформи створювалися переважно для оренди житла, надання транспортних або інших послуг. За даними аналітиків компанії PricewaterhouseCoopers у 2015 р. вартість трансакцій шерингових платформ становила 28 млрд. євро, а доходи платформ – 4 млрд. євро. До 2025 р. прогнозується, що вартість трансакцій та доходи сервісів зростуть до 570 млрд. та 83 млрд. євро відповідно [12].

До найвідоміших шерингових проєктів в Україні належать BlaBlaCar, Prometheus, OLX.

BlaBlaCar – світовий лідер у сфері спільного використання легкових автомобілів (т.зв. райдшерингу). Філософія райдшерингу полягає у розподілі витрат між водіями та їх супутниками. У такий спосіб люди швидко, зручно, безпечно можуть потрапити до місця призначення, тоді як водій частково компенсує витрати на паливо. За даними BlaBlaCar за період існування сервісу водіям вдалося зекономити майже 275 млн. євро [13].

Мережа BlaBlaCar позиціонує себе як «спільнота, яка базується на довірі». Уперше платформа BlaBlaCar з'явилася у Франції в 2004 р. завдяки реалізації ідеї Ф. Мазеллі. За даними компанії до її сервісу підключені 35 млн. користувачів з 22 країн, де представлено 3 млрд. опублікованих маршрутів. В Україні цей сервіс з'явився лише через десять років після його створення у Франції – після покупки українського стартапу «Подорожники». За словами О. Лазаренко, керівника проєкту BlaBlaCar в Україні, наша країна стала одним із найбільш прогресивних регіонів серед усіх держав, де працює така платформа. Лише за 2016 р. до такого українського сервісу приєдналося майже 1 млн. осіб [13], і число користувачів продовжує зростати. Середній вік пасажирів – 29-35 років, тобто молодь, яка володіє значним потенціалом довіри та є найбільш економічно активною.

Поряд із райдшерингом більшого поширення набуває спільне споживання знань. Зокрема, Вікіпедія чи масові відкриті навчальні он-лайн курси спрощують доступ до знань у всьому світі. В Україні ця тенденція проявилася завдяки розвитку таких локальних проєктів як Preply і Prometheus.

Preply – платформа, на якій можна вибрати приватного репетитора. Цей сервіс нещодавно був запущений в Україні, Російській Федерації, Польщі, Мексиці та Бразилії. За допомогою Preply можна вибрати фахівця з будь-якої країни світу. Для прикладу в українській версії цього сервісу вартість години навчання англійської мови з репетитором складає 250-500 грн.

Prometheus – платформа, де пропонують безкоштовні онлайн-курси від викладачів Київського політехнічного інституту, Києво-Могилянської академії, Українського католицького університету та інших фахівців провідних організацій: від Microsoft Україна до Центру протидії корупції. Prometheus пропонує окремі курси, а також взаємопов'язані навчальні цикли з інформаційних технологій, іноземних мов, бізнесу, права тощо. Проєкт стартував у жовтні 2014 р. і вже через вісімнадцять місяців на ньому було зареєстровано 225 тис. слухачів. Місія Prometheus полягає в тому, щоб здійснити освітню революцію в Україні, зняти бар'єри та розширити доступ до якісного контенту для усіх користувачів незалежно від їх походження та місця розташування. Так, за сорок днів 2016 р. за допомогою краудфандингової платформи «Спільнокошт» Prometheus вдалося зібрати 515 тис. грн (хоча необхідно було 400 тис. грн) на запуск пілотного проєкту змішаного навчання у кількох українських вишах у різних містах України [14].

Крім того, українці намагаються ділитися з іншими послугами, компетентностями за допомогою таких міжнародних платформ, як TaskRabbit, Upwork чи українського аналогу – сервісу Kabanchik.ua. У цьому сервісі люди можуть ділитися власними вміннями, талантами на певних умовах. Kabanchik.ua – онлайн-сервіс для надання послуг. У 2012 р. цей сервіс почав працювати в Україні, Казахстані, Білорусі, Російській Федерації. Зареєстровані на платформі фахівці виконують замовлення відповідно до розміщених оголошень. Така епатажна назва сервісу відображає

основну ідею проекту: швидке виконання замовлень. У 2015 р. за допомогою Kabanchik.ua кожного дня виконувалося майже 500 замовлень, а середня вартість виконання послуги становила близько 20 дол.

Не менш відомими в Україні стали онлайн-платформи для обміну речами. Найбільшими серед них є OLX і «Плюшкін». OLX – глобальна платформа, яка використовується майже в сороках країнах світу. Її офіси створені в Нью-Йорку, Варшаві, Цюриху, Будапешті, Києві, Софії, Лісабоні, Буенос-Айресі, Делі, Кейптауні та в інших містах. З 2010 р. власником цього сервісу є глобальна медійна інтернет-компанія Naspers. Назва «OLX» походить від фрази «online exchange» («обмін онлайн»), що відображає суть використання дошок оголошень для купівлі-продажу товару. В Україні OLX (раніше Slando) – сервіс, на якому розміщено понад 11 млн оголошень. За даними аналітичного центру OLX майже щосекунди завантажуються нові оголошення. Згідно з дослідженнями компанії Gemius (Fusion панель, червень 2016 р.) цей сайт належить до топ-10 найпопулярніших ресурсів серед українців, а кожен другий інтернет-користувач щонайменше раз у місяць відвідує сторінку сайту [15].

Плюшкін – онлайн-платформа обміну товарами та послугами, що розпочала свою роботу в 2014 р. Засновник платформи розглядає її насамперед як екологічний проект, що «має зробити світ кращим». На його думку, за допомогою їх порталу люди намагатимуться раціональніше здійснювати покупки, повністю використовувати речі, зменшувати кількість сміття в навколишньому середовищі. У 2015-2016 р. цим сервісом користувалося кілька тисяч осіб.

Одночасно з економікою спільного споживання розвивається й інший напрям інноваційного підприємництва – за допомогою спільного фінансування. Краудфандинг – це сучасна альтернатива банківському кредитуванню для підприємств та креативних людей. Це популярний у світі спосіб залучення до фінансування проектів великої кількості фізичних осіб. Зокрема за даними Kickstarter, одного з найвідоміших світових майданчиків краудфандингу, у 2015 р. найбільше фінансуватися проекти пов'язані з технологіями (129 млн дол.), дизайном (96,7 млн дол.), іграми (89,0 млн. дол.), фільмами й відео (66,4 млн дол.), музикою (34,1 млн дол.), їжею (28,1 млн дол.), модою (22,8 млн дол.) [16]. Популярність краудфандингу зростає завдяки використанню сучасних веб-технологій та нової філософії просування бізнес-проектів: замість класичного «допоможи мені» на озброєння взятий принцип «давайте зробимо разом». За прогнозами Світового банку до 2025 р. щорічні внески в краудфандинг зростуть до 93 млрд. дол. 2014 р. став роком справжнього прориву в краудфандингу. Згідно з даними звіту Massolution's 2015CF – Crowdfunding Industry Report у 2014 р. цей ринок виріс втричі на 167 %, досягнувши 16,2 млрд дол., тоді як у 2013 р. було залучено лише 6,1 млрд дол. Зазначимо, що в 2015 р. краудфандингові платформи мобілізували понад 34,4 млрд дол. [17].

На практиці в Україні уже з'явилося кілька краудфандинг-майданчиків. Одним із найбільш успішних серед них є biggggidea.com. Зрозуміло, що обсяг коштів, який можна тут акумулювати, значно менший за іноземні платформи, проте таким чином можна оцінити попит на продукт. На платформі «Спільнокошт» мобілізуються грошові ресурси на проекти в сфері освіти, охорони здоров'я, літератури, музики, журналістики й наукових досліджень. Станом на кінець 2016 р. понад 150 проектів отримали необхідне фінансування за допомогою «Спільнокошт». Звичайно, це мало порівняно із зарубіжними аналогами, проте така традиція взаємодопомоги може значно розширитися. Завдяки Спільнокошту кілька років тому фінансування отримали стартапи Hromadske.tv та Громадське радіо. Як правило, до ініціатив, які підтримуються на українських платформах, належать проекти соціального підприємництва, що створюють соціальний капітал та дають можливість отримувати дохід.

Українці активно представляють свої проекти й на зарубіжних майданчиках. Основні перешкоди – мовний бар'єр, проблеми з виведенням коштів, оскільки платіжна система PayPal в

Україні наразі ще не працює. Найбільшими українськими проектами, які були профінансовані за допомогою Kickstarter стали універсальний годинник LaMetric (зібрано 369 тис. дол.), прилад для дистанційного спілкування з домашніми тваринами Petcube (251 тис. дол), світодіодний спалах для смартфонів iBlazr (156 тис. дол). Приклад – стартап Petcube, який призначений для дистанційного спілкування з домашніми тваринами. Його засновниками стали А. Нескін, А. Клен та Я. Ажнюк. На краудфандинговому майданчику Kickstarter проект Petcube з'явився в 2013 р. За словами Я. Ажнюка, підготовка інноваційного проекту зайняла майже 14 місяців. За короткий термін часу проекту вдалося акумулювати 3,8 млн. дол. інвестицій. Наразі компанія має офіси в Києві, Сан-Франциско, Шеньчжені, а їх виробы реалізуються найбільшими торговельними мережами: BestBuy, Amazon, Petco. Станом на початок лютого 2017 р. Petcube представив два успішні проекти на Kickstarter. В одному випадку засновники збрали 251 225 дол. (було заплановано 100 тис. дол.) від 1758 інвесторів, у другому – 319 193 дол. (ціль – 200 тис. дол.) від 2 229 інвесторів. Значна кількість донорів дозволила стартапу отримати ангельські інвестиції та потрапити до китайського акселератора NaXlr8r. У березні 2015 р. Petcube отримав 1 млн. 100 тис. дол. інвестицій від «Almaz Capital» і «AVentures Capital». Про вагомість такого інноваційного проекту свідчить і той факт, що його розробники потрапили до списку 100 людей-творців змін у Європі.

На початку 2017 р. три українські інноваційні проекти отримали визнання на Kickstarter: Jollylook, Senstone, RollSpin [17]. Jollylook – фотокамера для миттєвих знімків, виготовлена з переробленого паперу та картону. Проектна група із Запоріжжя поставила за ціль зібрати 15 тис. дол., тоді як лише за одну добу отримала 90 тис. дол. Їм вдалося мобілізувати 377 429 дол. від 6110 інвесторів. Senstone – технологічний приклад, який схожий на чорний кулон, що дозволяє перетворювати голосові сигнали у текст. Львівський проект зібрав 302 023 дол. від 2745 інвесторів, хоча початково планувалося отримати 50 тис. дол. Усі аудіо- та текстові замітки синхронізуються у хмарному сховищі. На додаток думки користувача можуть викладатися в мобільні додатки, такі як Evernote чи Trello. RollSpin – одеський стартап, що пропонує антистресову дзиґу. Цей проект зібрав близько 17 тис. дол. від 320 донорів. У серпні – на початку вересня 2017 р. вони запустили новий проект збору коштів на Kickstarter для створення RollSpin 2.0 та збрали 13 789 дол. від 237 інвесторів. Зазначимо, що усі перераховані проекти належать до категорії «Product Design», які особливо користуються попитом на Kickstarter. Водночас низка специфічних вимог цієї краудфандингової платформи може створити перешкоди для реалізації українських стартапів: 1) наявність рахунку на Amazon Payments, 2) представництво в команді представника з США або однієї з країн, де офіційно запущений Kickstarter.

Таким чином, останнім часом ми спостерігаємо збільшення кількості українських стартапів. Проблеми з банківським кредитуванням стимулюють українських інноваторів використовувати альтернативні джерела акумуляції коштів, одним із яких є краудфандингові сервіси. Одним із найвідоміших краудфандингових платформ є Kickstarter, яка дозволяє достатньо швидко мобілізувати кошти для реалізації ідеї й перетворити її на готовий продукт. Проте у таких платформах є й інша місія. Вона дозволяє переконатися в тому, що соціально-економічні, суспільно-політичні проблеми країни не є перешкодою для створення власного бізнесу. Для цього важливо діяти та генерувати креативні суспільно корисні ідеї.

Долучаються наші громадяни й до фінансування чужих проектів: лише протягом 2014 р. понад 1 тис. осіб з України профінансувала проекти обсягом 259 тис. дол. Це дає підстави стверджувати про існування внутрішніх резервів для інвестицій в національну економіку, проте низка інституційних бар'єрів та політична нестабільність створюють значні перешкоди в цьому напрямі.

Активність українців підняла хвилю не лише інноваційного підприємництва, громадянських ініціатив, але й економічного патріотизму та розвитку мікропідприємств та малих підприємств.

Наприклад, ресторан Urban Space 100 – один із прикладів кооперації прагматизму й альтруїзму. В основі створення ресторану Urban Space 100 було закладено важливу соціальну місію – соціальну активну: запустити в місті майданчик для комунікації людей, які хочуть «не словом, а ділом» змінити місто на краще. Для цього заплановано 80 % прибутку фінансувати на такі потреби. У цей ресторан було вкладено 100 тис. дол. – по 1 тис. дол. від кожного співзасновника такого ресторану, причому серед них є політики, журналісти, програмісти та бізнесмени.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Таким чином, криза, окрім втрат суб'єктів національної економіки, є початком системних змін. У кризу люди схильні більше ризикувати, шукати нових джерел доходу, а також переглядати свої цінності. Це, власне, й стало в Україні причиною такого сплеску розвитку волонтерства, малих підприємств та нових інноваційних форм підприємницької діяльності. У такий спосіб поширення пірингових систем (які урівнюють усіх її учасників між собою), ідей колективного фінансування проєктів, спільного споживання та простору для діяльності пов'язані з новим етапом суспільного розвитку – відновлення віри у соціальну згуртованість. Унаслідок цього поступово втрачають силу окремі інституційні бар'єри, які часто розглядаються як посткомуністичний синдром, – психологія неучасті, меншовартості, надмірне споживання, віра в патерналізм тощо. Крім того, чим глибша криза, тим швидше змінюються звички споживання. Споживач стає більш свідомим і патріотичним у своєму виборі. Це мотивує людей відмовлятися від традицій надмірного споживання, закладає не лише нові стандарти ведення бізнесу, але й стає невід'ємною частиною кожного з нас.

1. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема : навч. посіб. для ВНЗ / Ю. Бажал та ін. ; за ред. Ю. М. Бажала. – Київ : Пульсари, 2015. – 278 с.
2. Вагнер Т. Створення інноваторів : як виховати молодь, яка змінить світ / Т. Вагнер. – К. : K.FUND, 2015. – 222 с.
3. Діамандіс П. Переможець: як досягти колосального успіху і вплинути на світ / П. Діамандіс, С. Котлер. – Київ : K. Fund, 2016. – 253 с.
4. Супрун Н.А. Моделі економічної та інституційної динаміки як новий етап еволюції теорії економічного розвитку : матеріали конференції Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації / Н.А. Супрун. – К. : КНТЕУ, 2013. – С. 124-126.
5. Edelman trust barometer 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edelman.com/insights/intellectual-property/2016-edelman-trust-barometer/global-results/>.
6. Опитування «Якою мірою Ви готові зайнятися підприємницькою діяльністю?» / Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: httpold.razumkov.org.ua/ukrpoll.phppoll_id=362.
7. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u.htm.
8. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/kp_ed/kp_ed_u/kp_ed_u_2016.htm.
9. Соціологічне дослідження домогосподарств та їх відповідальності за свій добробут / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Botsman R. What's Mine Is Yours. The Rise of Collaborative Consumption / R. Botsman, R. Rogers.. – London : HarperCollins UK, 2011. – 304 p.
11. Sharing economy / PricewaterhouseCoopers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>.
12. 2016 PwC analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review-2016/what-we-think.html>.
13. BlaBlaCar [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.blablacar.com.ua/>.
14. Prometheus: революція в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bigggidea.com/project/prometheus-revoluyutsiya-v-osviti/>.
15. OLX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.olx.ua/>.
16. Kickstarter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kickstarter.com/press?ref=hello>.
17. Massolution in their 2015 Crowdfunding Industry Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://crowdexpert.com/crowdfunding-industry-statistics/>.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

national economy accelerated the development of sharing companies, a new type of innovative entrepreneurship in Ukraine. The main organizational enterprise forms in the sphere of economy of common use are raidsharing, crowdfunding, coworking and others. They stimulated the growth of social attention to the problems of resources saving, ecological activity and trust rebirth etc.

It was found out that the boost for the sharing companies' development in the national economy was caused by the increase of civil responsibility, economic activity, gradual decline of paternalism traditions as the reaction to the crisis connected with the war and general social and economic instability. The combination of traditional and innovative/creative approaches to economic problems solving became the peculiarity of national enterprise setting in the sphere of common use economy. It resulted in the absence of mental barriers for its spread in the Ukrainian society and social projects' orientation as contrasted with numerous western sharing models.

It is established that the entrepreneurial structures of the economy of common consumption in Ukraine have significant differences from foreign analogues. It has been established that the sharing model of the economy fundamentally changes the nature, mission and algorithm of setting up a business development strategy, transforms its organizational form, system of internal and external communications, which shows the emergence of a new trend in the development of entrepreneurship that causes innovative changes in social development.

Conclusions and directions of further researches. We made a conclusion that modern tendencies of enterprise development being influenced by the global challenges and economic system crisis support J. Shumpeter's concept of "creative ruining" according to which implementing of business innovations in the process of social development results in constant industrial and institutional permutations that change and reconstruct the economic system from the inside, ruining its old organizational structure and outdated models of business activity and creating new competitive norms and organizational forms that provide system changes and steady economic growth.

Keywords: innovative entrepreneurship, social innovations, crisis of trust, crowdfunding, sharing economy, economic development.

Отримано 02.06.2017 р.